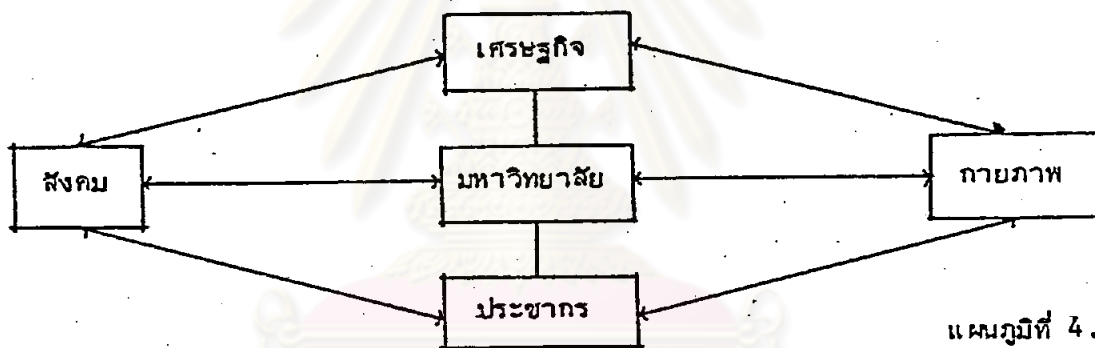

บทที่ ๔

ผลกระทบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ที่มีต่อการเติบโตของชุมชนเมืองปัตตานี

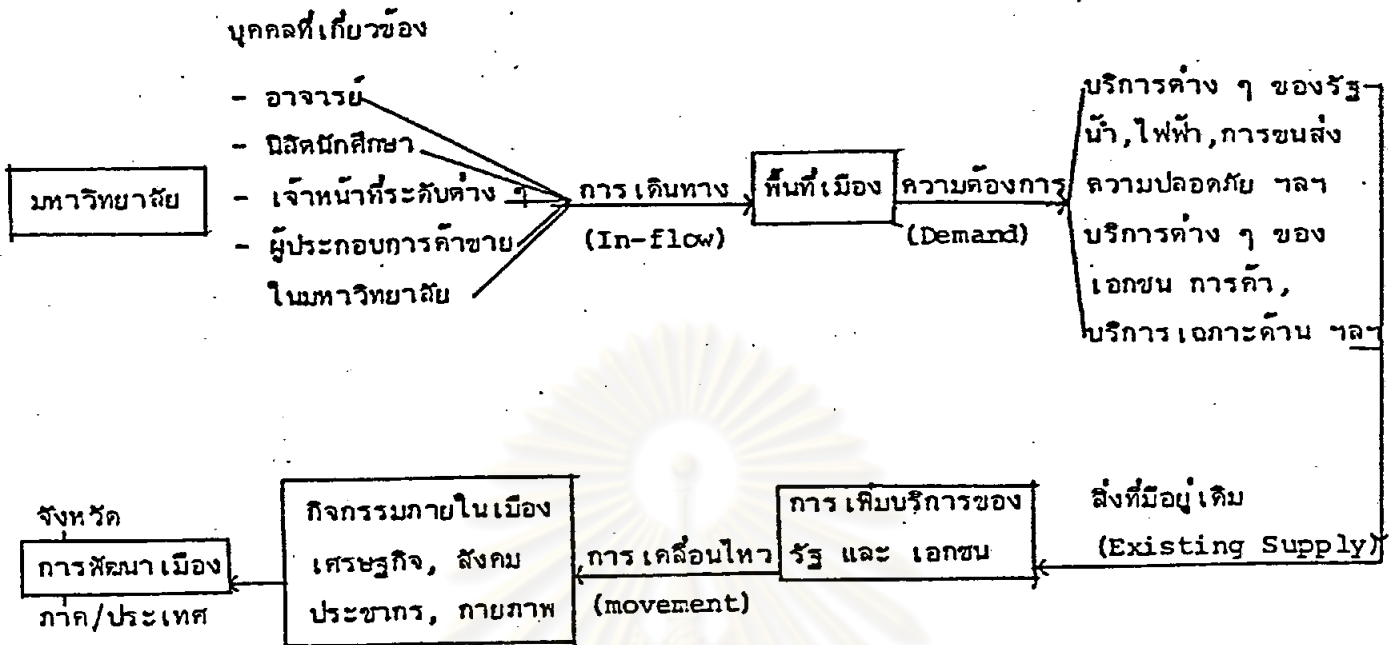
มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งนับเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการรวมกลุ่มกันของบุคคลที่ประกอบด้วย อาชีพเกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งโดยตรง เช่น ครู อาจารย์ นักศึกษา และโดยอ้อม เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ ช่างเทคนิค ภารโรง พ่อค้าแม่ค้า ลูกจ้างประเภทต่าง ๆ พื้นที่หรือจังหวัดใดที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย มักจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พื้นที่หรือจังหวัดนั้น ๆ เกิดความเจริญขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มหาวิทยาลัย ทำให้เกิดผลกระทบต่อปรากฏการณ์บนพื้นที่นั้น ในด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และกายภาพ

แผนภูมิที่ 4.1

ผลกระทบของมหาวิทยาลัย สามารถชี้ให้เห็นถึงความเจริญได้ในหลายระดับ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค จังหวัด และชุมชนเมืองอันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ แต่การวิเคราะห์จะเน้นเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนเมือง และเพื่อให้เกิดความชัดเจน จะแยกกล่าวใน ๔ หัวข้อคือ

- ๔.๑ สภาพการณ์โดยทั่วไป
- ๔.๒ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ
- ๔.๓ ผลกระทบด้านประชากร
- ๔.๔ ผลกระทบด้านสังคม
- ๔.๕ ผลกระทบด้านกายภาพ

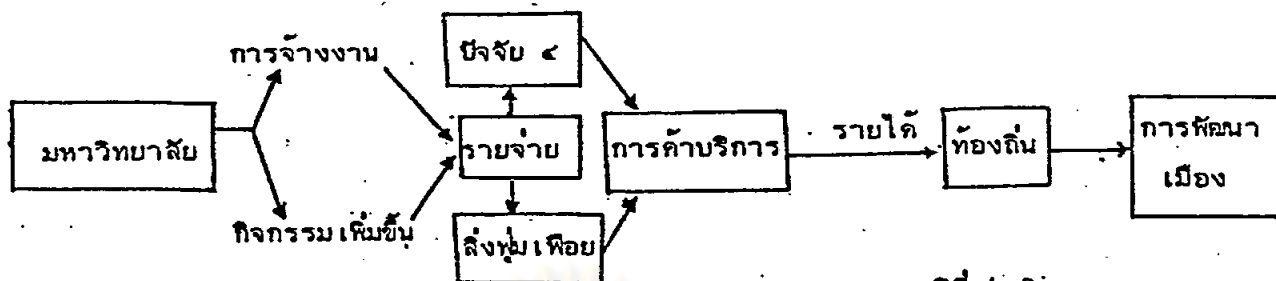

แผนภูมิที่ 4.2

มหาวิทยาลัย จัดเป็นชุมชนหนึ่ง ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนเดิม (เมือง) การเพิ่มขึ้นของทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางตรง และทางอ้อม จะมีผลต่อการพัฒนาเมืองในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะมีการพัฒนา เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของมหาวิทยาลัยนั้น ในขณะเดียวกัน ยังทำให้ชุมชนเมือง ทั้งระบบมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น ทำให้โครงสร้างของชุมชนเมืองเดิมที่อยู่นิ่ง ไปสู่สภาพการเปลี่ยนแปลงของกลไกภายในเมือง เร่งรัด ให้เกิดความเจริญต่อพื้นที่ต่าง ๆ โดยส่วนรวมมากขึ้น

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในปี ๒๕๒๔ ประกอบด้วยอาจารย์ และ บุคคลากร จำนวนทั้งสิ้น ๔๔๑ คน นิสิตนักศึกษา ๒,๕๐๐ คน เป็นนักศึกษาที่พักอยู่ในที่พักของมหาวิทยาลัย ๕๐๔ คน พักนอกมหาวิทยาลัย ๑,๙๙๖ คน บุคคลากรพักอยู่ในมหาวิทยาลัย ๑๓๔ คน พักนอกมหาวิทยาลัย ๓๐๗ คน

๔.๒ ผลกระทบทางค้ำ เศรษฐกิจ

แผนภูมิที่ 4.3

การตั้งมหาวิทยาลัย ผลทางค้ำ เศรษฐกิจนั้นก่อให้เกิดการจ้างงาน โดยเฉพาะใน ส่วนที่เกี่ยวกับอาชีพในสาขาการค้าและบริการ กิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบต่างๆ จะขยายตัวขึ้นตาม ศักยภาพและทรัพยากรที่เอื้ออำนวยประเภทต่างๆของเมืองนั้น โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของประชากร อาชีพต่างๆซึ่งจะมีการใช้จ่ายในสาขาการค้าบริการ ปริมาณรายจ่ายเหล่านี้ส่วนหนึ่งจะเป็นรายได้ให้ กับหน่วยงานท้องถิ่นในรูปภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ฯลฯ ซึ่งท้องถิ่นจะนำไปปรับปรุงพัฒนาเมืองได้โดยตรง

๔.๒.๑ การจ้างงาน

มหาวิทยาลัยจัดเป็นหน่วยงานที่มีการจ้างงานหรือเป็นแหล่งงานที่สำคัญแห่งหนึ่ง ของเมือง ที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นต่อชุมชน ตามแนวความคิดตัวทวี ดังกล่าวไว้ในบทที่ ๒ จากผลการศึกษา พบว่า จำนวนการจ้างงานในมหาวิทยาลัย ปี ๒๕๒๖ จำนวน ๔๔๑ คน จะก่อให้เกิด การจ้างงานในชุมชนประมาณ ๖๖๐ คน จากการคำนวณ

๔.๒.๒ การประมาณการจ้างงานในชุมชนเมือง

การประมาณการจ้างงานในชุมชนเมืองปัตตานีที่เกิดจากมหาวิทยาลัยสงขลลา นครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สามารถประมาณการจ้างงานในภาคบริการได้โดยสูตร¹

$$E = \frac{E_p}{1 - \rho}$$

เมื่อ E คือการจ้างงานในชุมชน

1

Norbert Oppenheim, Applied models in Urban and Regional Analysis, NewJers Prentice-Hall, Inc., 1980), P. 90-91.

E คือการจ้างงาน ในมหาวิทยาลัยปัจจุบัน
P มีค่าเท่ากับ ๔๔๑ คน

๙ คือสัดส่วนจำนวนสาขาการผลิตซึ่ง เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคของ
ประชากรมหาวิทยาลัย คือ จำนวนสาขาการผลิตรวม มีค่าเท่ากับ
๒ หรือ เท่ากับ ๐.๑๔

ดังนั้น การจ้างงานในชุมชนดังกล่าว (E) มีค่าเท่ากับ $\frac{๔๔๑}{๑ - ๐.๑๔} = \frac{๔๔๑}{๐.๘๖} = ๖๖๐$

หรือประมาณ ๖๖๐ คน

๔.๒.๓ ลักษณะพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชากรมหาวิทยาลัย

ลักษณะการค้า-บริการในชุมชนเมืองปัตตานี สามารถแยกได้เป็น ๔ ประเภท ได้แก่ การค้าส่ง การค้าปลีก การค้าบริการ การค้าผลิต-บริการ การค้าส่ง-ปลีก การค้าส่ง-บริการ การค้าปลีก-บริการ และ การค้าส่ง-ปลีก-บริการ และแบ่งช่วงเวลาดึกษาออกเป็น ๔ ช่วง (ดูตารางที่ 4.1 ประกอบ) ให้สอดคล้องกับข้อมูลฐาน คือการจัดลำดับความสำคัญของการค้า-บริการ แต่ละประเภทในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อพิจารณาว่าในช่วงระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๖ ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๑๑ ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๒๕๑๔ และ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๖ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านการค้า-บริการ ไปในลักษณะใด ตามลำดับความสำคัญของการค้า-บริการ แต่ละประเภท ปรากฏว่าในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๙๖ - ๒๕๑๑ การค้าปลีก การค้าบริการ และ การค้าส่ง - พริก มีความสำคัญต่อชุมชนเป็นลำดับที่ ๑ ๒ ๓ ตามลำดับ และ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๔ โครงสร้างด้านการค้า-บริการ ได้เปลี่ยนไปเล็กน้อย คือ การค้าปลีกสำคัญอันดับที่ ๑ รองลงมาได้แก่ การค้าบริการ ส่วนการค้าส่ง-ปลีก ในช่วงนี้มีได้ลดความสำคัญลง โดยที่การค้าปลีก-บริการ เพิ่มความสำคัญมากขึ้น และ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๖ โครงสร้างด้านการค้า-บริการ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก คือ การค้าบริการมีความสำคัญมากที่สุด คือมีจำนวนถึง ๓๒๔ แห่ง หรือ ร้อยละ ๔๑.๔๒ ของการค้าบริการทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การค้าปลีก มี ๒๔๖ แห่ง คือเป็นร้อยละ ๓๖.๑๑ และ การค้าปลีก - ส่ง มี ๗๔ แห่ง หรือ ร้อยละ ๔.๔๔ ของร้านค้าทั้งหมด

สรุปได้ว่าปัจจุบันการค้าประเภทการค้า-บริการและการค้าปลีกมีความสำคัญมากที่สุด และมหาวิทยาลัยสงขลารา วิทยา เขตปัตตานี ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตทางด้านการค้า-บริการของ

ประเภทการค้า	จำนวนสถานประกอบการที่เปิดดำเนินการในแต่ละช่วงปี							
	ปี 2496-2506		ปี 2507-2511		ปี 2512-2519		ปี 2520-2526	
	จำนวน	ลำดับ	จำนวน	ลำดับ	จำนวน	ลำดับ	จำนวน	ลำดับ
การค้าส่ง	4 (2.2%)	5	2 (3.5%)	5	8 (2.1%)	5	10 (1.26%)	7
การค้าปลีก	22 (46.1%)	1	21 (45.9%)	1	167 (43.7%)	1	256 (36.11%)	2
การค้าบริการ	53 (29.8%)	2	19 (31.1%)	2	123 (32.2%)	2	328 (41.42%)	1
การค้าปลีก-บริการ	1 (0.6%)	7	-	-	1 (0.3%)	7	2 (0.25%)	8
การค้าส่ง-ปลีก	28 (15.7%)	3	6 (9.8%)	3	32 (8.4%)	4	78 (9.85%)	3
การค้าส่ง-บริการ	8 (4.5%)	4	1 (1.6%)	6	8 (2.1%)	5	16 (2.02%)	6
การค้าปลีก-บริการ	2 (1.1%)	6	5 (8.2%)	4	41 (10.7%)	3	46 (5.61%)	4
การค้าส่ง-ปลีก-บริการ	-	-	-	-	2 (.5%)	6	26 (3.28%)	5
รวมทั้งหมด	178 (100%)	-	61 (100%)	-	382 (100%)	-	792 (100%)	-

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

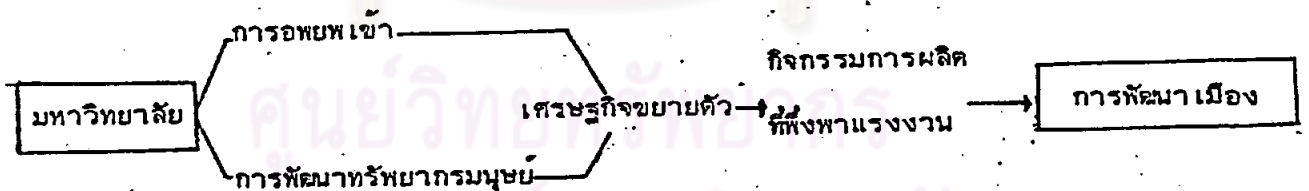
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมือง โดยเฉพาะร้านอาหาร ร้านบริการซ่อมรถจักรยาน ร้านเสริมสวย ร้านขายของชำ เกิดขึ้นตาม
 แนวถนนเจริญประดิษฐ์ (ซึ่งเชื่อมต่อมหาวิทยาลัยกับเมือง) ซึ่งมีลักษณะการให้บริการแก่นักศึกษามหา-
 วิทยาลัย เป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลคือ เป็นการให้บริการแก่นักศึกษาที่พักอยู่ที่หอพักภายนอกมหาวิทยาลัย
 ตลอดจนนักศึกษาที่พักภายในมหาวิทยาลัยด้วย เนื่องจากภายในมหาวิทยาลัย มีร้านอาหารขนาดเล็กเพียง
 ๒ โรง รองรับบุคคลากร และ นักศึกษาประมาณ ๒๐๐ คน ซึ่งไม่เพียงพอกับการให้บริการ ประกอบกับ
 ชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของเมืองไม่นิยมการรับประทานอาหารนอกบ้าน

สำหรับพฤติกรรมมารับจ่ายใช้สอยของนักศึกษาและบุคคลากร ทางด้านนักศึกษาพบว่า มีการ
 ใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละประมาณ ๑๐๐๐ - ๒๐๐๐ บาท (ข้อมูลจากการสำรวจโดยแบบสอบถาม) ซึ่งจาก
 จำนวนนี้ รายจ่ายส่วนหนึ่งเป็นการเข้าไปใช้จ่ายในเมือง และ ตามการสำรวจพบว่า ค่าใช้จ่ายสำหรับ
 สินค้าอุปโภคบริโภคที่นักศึกษาต้องจ่ายไปโดยการจ้ดล้าด้วยความสำคัญ ปรากฏว่า นักศึกษาต้องจ่ายเป็นค่า
 อาหาร เป็นอันดับ ๑ คือ ประมาณ ร้อยละ ๔๔.๒ รองลงมาได้แก่ค่าอุปกรณ์การเรียนและค่าเสื้อผ้า
 เครื่องแต่งกาย เป็นอันดับที่ ๒ และ ๓ ตามลำดับ คือมีร้อยละ ๒๓.๔ และ ๔.๗ ตามลำดับ และสอดคล้อง
 กับวัตถุประสงค์ของนักศึกษาในการเดินทางเข้าเมืองเพื่อรับประทานอาหารเป็นอันดับที่ ๑ ซึ่งมีอยู่
 ร้อยละ ๔๔.๕๐ รองลงมาได้แก่การเดินซื้อของและชมภาพยนตร์ มีอยู่ร้อยละ ๒๔.๔ และ ๑๔.๖ ตามลำดับ

สำหรับบริเวณที่นักศึกษานิยมไปใช้บริการ ที่สำคัญได้แก่ บริเวณถนนพิพิธ

๔.๓ ผลกระทบทางด้านประชากร

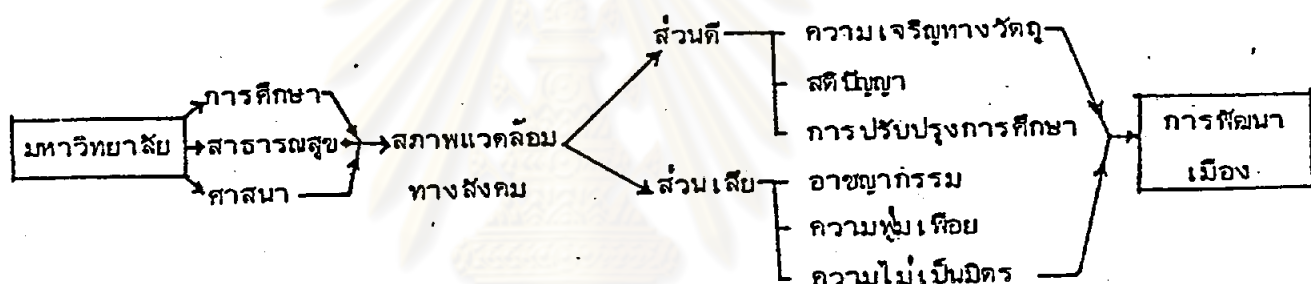

แผนภูมิที่ 4.4

เนื่องจากมหาวิทยาลัยสงขลลา ตั้งอยู่นอกเขตชุมชนเมือง แต่อยู่ในเขตอำเภอเมือง
 ในตำบลรูสะมิแล ดังนั้น ในการพิจารณาถึงผลกระทบของมหาวิทยาลัย ต่อการเติบโตของประชากร จึงทำ
 ได้ในขอบเขตของตำบลรูสะมิแล เท่านั้น โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนระดับตำบลอื่นๆ ในอำเภอ
 เมือง (ดูตารางที่ ๔ ประกอบ) พบว่าตำบลรูสะมิแล มีร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจากยอดรวมการ
 เปลี่ยนแปลงประชากรทั้งหมด (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ถึง ๒๕๒๔) เท่ากับร้อยละ ๑๔.๑ ในขณะที่ตำบล

ใกล้เคียง (ยกเว้นตำบลในเขตชุมชนเมือง) และมีพื้นที่ติดต่อกับพื้นที่ชุมชนเมือง เช่นเดียวกันได้แก่ ตำบล ปะกาชะรัง มีร้อยละ การเปลี่ยนแปลงจากยอดรวมการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งหมด เท่ากับ ร้อยละ ๖.๓ เท่านั้น การขยายตัวของประชากร ตำบลรูละมิแล จึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอพยพ เข้าของนักศึกษา และผู้ทำงานในมหาวิทยาลัยและครอบครัว รวมทั้งผู้ประกอบการค้า-บริการ ในบริเวณถนนเจริญประดิษฐ์ ซึ่งเป็นถนนเข้าสู่บริเวณมหาวิทยาลัย จะเห็นว่าการอพยพเข้าของประชากร ทั้งที่เป็นการอพยพเข้าชั่วคราว เช่นนักศึกษาจากต่างพื้นที่ อาจารย์และบุคคลากรต่าง ๆ รวมทั้งผู้เข้ามา แสวงหาประโยชน์ในการประกอบอาชีพที่พึงหาการ เกิดขึ้นของมหาวิทยาลัย และผู้อพยพเข้ามา เป็นการถาวร ล้วนส่งผลให้เกิดการพัฒนา เศรษฐกิจของ เมืองให้ก้าวหน้า

๔.๔ ผลกระทบด้านสังคม

แผนภูมิที่ 4.5

มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาด้านสังคมคือพื้นที่โดยตรง กล่าวคือ การบริการต่าง ๆ ด้านสังคมโดยเฉพาะสถานศึกษาในระดับรองลงมา เช่น วิทยาลัยต่าง ๆ โรงเรียน ศูนย์ฝึกวิชาชีพ สถานทางวิชาการของหน่วยงานราชการ มักจะมีมากในจังหวัดที่มีมหาวิทยาลัย ตั้งอยู่ นอกจากนั้นสถานพยาบาลเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ศูนย์การแพทย์ระดับภูมิภาค และการบริการ ด้านสาธารณสุข และจะมีปริมาณและคุณภาพมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนั้น สถานทางศาสนาก็มีบทบาท สำคัญเช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมทางสังคมเมืองที่เปลี่ยนไป ซึ่งผลกระทบทั้งข้อดี และข้อเสีย เมื่อเมืองมีการเติบโตขึ้นการพัฒนาเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมจึง เป็นสิ่งจำเป็นอีก ประการหนึ่ง และเพื่อความเข้าใจสภาพทางสังคมของชุมชนเมืองมีคำนิยามในรายละเอียดเพิ่มขึ้น เนื่องจาก เป็นลักษณะเด่นที่สำคัญที่สุดของชุมชนพบว่า

๔.๔ ผลกระทบด้านสังคม

- ผลกระทบด้านศาสนา

เนื่องจากลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชน เมืองปัตตานีแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ ของประเทศ (ยกเว้นชุมชนใน ๔ จังหวัดภาคใต้ คือ ยะลา นราธิวาส สตูล ปัตตานี) กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๗๖* นับถือศาสนาอิสลาม ที่เหลืออีกร้อยละ ๒๔ เป็นประชากรที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ

ลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีโครงสร้างสังคมของชาวไทยมุสลิมนั้น เนื่องจากศาสนาอิสลามมีกฎและข้อห้ามทางศาสนาที่เคร่งครัด บังคับดั่งกล่าวจึงมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่า ศาสนาอิสลามกำหนดวิธีปฏิบัติของชาวมุสลิมไว้ตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นเครื่องชี้กำหนดพฤติกรรมของสังคม และมีอิทธิพลต่อบุคคลในสังคม พฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคมจึงแสดงออกในลักษณะความเป็นพวกพ้องเดียวกัน ความยึดเหนี่ยวของกลุ่มให้มีความผูกพันกันอย่างมั่นคง ศาสนาอิสลามและขนบธรรมเนียมประเพณีจึงสร้างเอกลักษณ์ของมุสลิมขึ้น มีลักษณะเด่นชัดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งปัตตานี อาทิเช่น การปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัด การแต่งกายตามหลักศาสนบัญญัติ เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะครอบครัวขยาย (Extended Family) การไม่ยอมรับวัฒนธรรมที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม เป็นต้น**

ดังนั้น ผลกระทบทางด้านคัมภีร์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต่อชุมชนทางด้านศาสนา คือ การทำหน้าที่เป็นศูนย์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมศาสตร์ของภาคใต้ตอนล่าง โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การค้นคว้าวิจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม ภาษา และศาสนา ซึ่งชุมชนใน ๔ จังหวัดภาคใต้นับถือ

* ข้อมูลการตลาด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี. ๒๕๒๔

** รายงานวิจัย เมืองปัตตานี กองวิจัยสำนักผังเมือง หน้า ๔๒ - ๔๓

การที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีโครงการศึกษาในเรื่องดังกล่าวข้างต้น จะเป็นการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาชุมชนภาคใต้ให้สอดคล้องกับชนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นภาคใต้ อีกทั้งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล* ในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นภาคใต้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าอีกทางหนึ่งด้วย

- ผลกระทบทางด้านการศึกษา

โอกาส พลาญกูร¹ กล่าวถึงวัตถุประสงค์และหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทั่วไปว่า เพื่อเป็นการให้โอกาสทางการศึกษา และฝึกอบรมในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งแบ่ง เป็นสังคม ทั่วไป กับสังคม เฉพาะที่ อันได้แก่สังคมนครหลวง หรือสังคมภูมิภาค และมหาวิทยาลัยภูมิภาคมี หน้าที่ และบทบาทเน้นหนักไปในการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิภาค และความรู้วิชาชีพที่สัมพันธ์ กับภูมิภาค เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยภูมิภาค ได้จัดตั้งขึ้นด้วย เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการเมือง เพื่อให้มหาวิทยาลัย เป็นสถานที่ให้การศึกษา และอบรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส และสตูล) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดที่ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ ได้มีโอกาสในการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชน โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อันมีคณะมนุษยศาสตร์ เป็น ผู้ดำเนินการ ได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ขึ้น มีหน้าที่รับผิดชอบโครงการสำคัญ ๆ คือ

- โครงการวิจัยชนบท
- โครงการวิจัยทางวัฒนธรรม
- โครงการจัดทำพจนานุกรมภาษาถิ่นปัตตานี-ไทย
- โครงการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยพุทธ และไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี เป็นต้น

* รายงานวิจัย เมืองปัตตานี กองวิจัยสำนักผังเมือง หน้า ๖๑ - ๖๒

¹ โอกาส พลาญกูร, รายงานสัมมนา เรื่องบทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนา

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีโครงการส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่องขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมในด้านวิชาชีพให้กับประชาชนที่เป็นชาวไทยมุสลิมที่มีฐานะยากจนในรูปการศึกษานอกโรงเรียน พร้อมทั้งบริการวิชาการแก่สังคมในลักษณะอื่น ๆ ด้วย เช่น ใ้ทำการศึกษาอบรมอาชีพระยะสั้นให้กับประชาชนปีละไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ คน*

สำหรับในแง่การให้โอกาสทางการศึกษานั้น ในระดับภาคใต้มหาวิทยาลัยได้เปิดรับนักศึกษาจากภาคใต้ในระบบโควตา คือ รับนักศึกษาจากภาคใต้ ร้อยละ ๔๐ และรับเฉพาะนักศึกษาในท้องถิ่นอีกร้อยละ ๕ ซึ่งตามนโยบายนี้ เมื่อถึงปี ๒๕๒๖ มหาวิทยาลัยจะมีนักศึกษาเป็นคนที่ท้องถิ่นรวม ๑๐๓ คน จากจำนวนนักศึกษาทั้งหมด ๒,๐๕๔ คน** นอกจากนี้การสนับสนุนนโยบายดังกล่าวแล้ว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังส่งเสริมการศึกษาของชาวไทยมุสลิม โดยการแบ่งความช่วยเหลือออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับที่ ๑ รับนักเรียนจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ โดยรับนักศึกษาสายศิลปะ ๓๕ คน และปรากฏว่า ปีการศึกษา ๒๕๒๕ นักเรียนไทยมุสลิม มศ.๔ : โรงเรียนสาธิต จำนวน ๑๕ คน สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ถึง ๑๑ คน ซึ่งก็นับว่ามหาวิทยาลัยมีส่วนช่วยยกระดับการศึกษาของนักเรียนในท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่ง ส่วนในระดับที่ ๒ คือ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมีโครงการหลายโครงการที่จะให้บริการชุมชนได้แก่ โครงการอิสลามศึกษา โดยรับนักเรียนจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามมาเรียนระดับปริญญาตรี ต่อไปจะมีศูนย์อิสลามศึกษา หรือสถาบันอิสลามศึกษา และโครงการสอนอิสลามศึกษาระดับปริญญาตรีโดยคณะศึกษาศาสตร์ ร่วมมือกับคณะมนุษยศาสตร์ และ

* สำนักผิงเมือง, รายงานวิจัย เมืองปัตตานี ๒๕๒๓, หน้า

** วารสารรัฐสมิแล, ทางเดินของนักเรียนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม, (ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ กย - ธค. ๒๕๒๕) หน้า ๒๖ - ๒๗

*** กองบริการการศึกษา ม.สงขลฯ. ปัตตานี. และตาราง ก. หน้า

*** วารสารรัฐสมิแล "ทางเดินของนักเรียนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม"

กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อผลิตบัณฑิต โดยรับผู้ที่จบ ปกศ.สูง หรือเทียบเท่า และมีความรู้ทางศาสนา ซึ่งมีเป้าหมายจะให้มีการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนสามัญโรงเรียนละคนใน ๔ จังหวัดภาคใต้ (ในระดับที่ ๒ ยังอยู่ในขั้นดำเนินการ จึงไม่มีข้อมูลตัวเลขอ้างอิง) ซึ่งจากโครงการเหล่านี้ในอนาคตจะเป็นส่วนช่วยยกระดับการศึกษาแก่ท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า และจะส่งผลต่อเนื่องถึงแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม และการปกครองในที่สุด จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบ ตลอดจนผู้บริหาร และผู้สอนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ได้กล่าวว่า มีความยินดีอย่างยิ่งที่ทุกหน่วยงานรับผิดชอบได้พยายามแก้ปัญหาท้องถิ่น โดยอาศัยการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาด่าง ๆ และให้ความเห็นว่า หากชาวบ้านได้รับการศึกษา ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ หรือการเมืองการปกครอง ก็จะสามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ในที่สุด

กล่าวโดยสรุป มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีส่วนปรับปรุงแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ดี ได้แก่ การยกระดับการศึกษา และให้โอกาสในการเข้าศึกษา ในระดับอุดมศึกษาแก่ประชากรในท้องถิ่นร้อยละ ๔ ของจำนวนนักศึกษาที่เปิดรับแต่ละปี และร้อยละ ๕๐ ของ นักศึกษาที่เปิดรับทั้งหมดเป็นโควตาสำหรับนักศึกษาภาคใต้ นอกจากนี้ ยังจัดฝึกอาชีพระยะสั้นให้แก่ประชาชนทั่วไป ประมาณ ๑,๒๐๐ คน ต่อปี สำหรับผลที่เป็นส่วนเสียนั้น ในสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัย แม้จะเป็นสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ นับเป็นชุมชน ๆ หนึ่ง ที่มีการจัดระบบและนโยบายในการจัดตั้งและการดำเนินงานที่ชัดเจน จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาหรือผลกระทบในด้านเสียดังกล่าวโดยส่วนรวมยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

สรุปผลกระทบด้านสังคม ลักษณะการเกิดผลกระทบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในด้านสังคมที่มีต่อชุมชนเมืองปัตตานีนั้น เป็นผลกระทบทางด้านดี ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไม่อาจวัดปริมาณผลกระทบในเชิงปริมาณได้ เพราะปัจจัยทางด้านสังคมมีตัวแปรมากมายที่จำเป็นจะต้องนำมาเป็นตัวชี้ในการศึกษา จึงขอสรุปผลกระทบทางด้านสังคมในลักษณะเชิงคุณภาพ ซึ่งตรวจสอบได้จากกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต่อชุมชน และการมองภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เมื่อทำการเปรียบเทียบกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เป็นประการสำคัญ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

ผลกระทบด้านจิตต่อสังคม

๑. ผลดีทางด้านบริการ การศึกษาวิจัยให้แก่ชุมชน คือ ด้านวิชาการ การเรียน การสอน การวิจัย โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นแหล่งวิชาการในระดับอุดมศึกษา การนำ เทคโนโลยี และวิทยาการในด้านต่าง ๆ บริการชุมชน เป็นการยกระดับการศึกษาของประชากรใน ชุมชน

๒. การจัดโครงการส่งเสริมการศึกษา และฝึกอบรมภาคพิเศษ เป็นการบริการ สังคม การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมทดลอง สาธิตความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชน ในท้องถิ่นมีคุณภาพ โดยการจัดฝึกอบรมสตรี เยาวชน ผู้นำอาชีพ ผู้นำชนบท การฝึกอบรมเคลื่อนที่ การจัดหมู่บ้านสาธิตให้แก่เยาวชนจากหมู่บ้านต่าง ๆ เข้ารับการฝึกอบรม โครงการต่าง ๆ เหล่านี้ ขึ้นอยู่กับ "สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง"

๓. การส่งเสริมภาษา ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสังคม โดย การจัดตั้ง "ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้" ดำเนินการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ศิลปะวัฒนธรรม เอกสาร เกี่ยวกับภาคใต้ และการจัดตั้ง "ศูนย์อิสลามศึกษา" เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาศาสนาอิสลาม

๔. การผลิตบัณฑิตซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่ง ในปีการศึกษา ๒๕๒๖ - ๒๕๒๗ มีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น ๒,๔๐๐ คน จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นจาก ปี ๒๕๒๔ ซึ่งมีจำนวนนักศึกษา ๑,๔๗๔ คน จะเห็นได้ว่า ในช่วงระยะเวลา ๒ ปี มหาวิทยาลัย-สงขลานครินทร์รับนักศึกษาเพิ่มขึ้นจำนวน ๔๒๕ คน หรือร้อยละ ๒๘

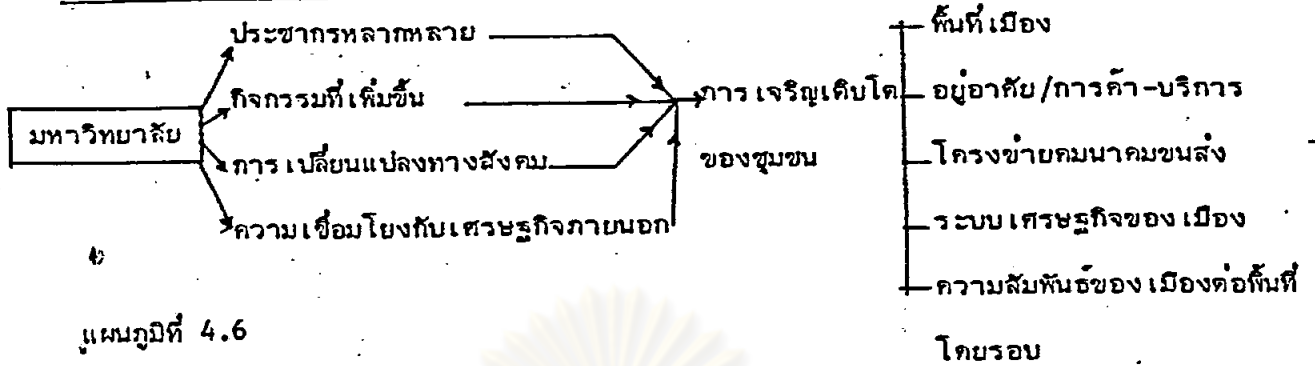
๕. ก่อให้เกิดความเจริญแก่ท้องถิ่น เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนในด้านการ วิชาชีพที่ปลูกสร้างอาคารในชุมชนรอบนอกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งแต่เดิม เป็นพื้นที่สวนมะพร้าว การขยายตัวของชุมชนตาม เส้นทางถนนดั่งกล่าว เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัด ประการสำคัญ คือ การได้รับความสะดวกในด้านบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ อาคารสิ่งก่อสร้างจากลักษณะสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิม เป็น รูปแบบอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ และห้องแถว นอกจากนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงในคนรุ่นที่สอง (Second Generation) กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติ ค่านิยมจากเดิม ซึ่งแสดงในลักษณะ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าคนรุ่นเก่า การแต่งกายแบบชาวเมือง (Urbanite Man)

การยืดอายุการแต่งงาน และฐานะความเป็นอยู่ในครอบครัวดีขึ้น เพราะแรงงานส่วนหนึ่งอยู่ในภาคบริการ เช่น การขับรถรับจ้างระหว่างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ - ตัวเมือง การค้าปลีก การรับซ่อมจักรยาน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๔.๔ ผลกระทบด้านกายภาพ

แผนภูมิที่ 4.6

มหาวิทยาลัยก่อให้เกิดผลกระทบทั้ง เศรษฐกิจ ประชากร สังคม ซึ่งในที่สุดการตั้งอยู่และการเคลื่อนไหวของผลกระทบเหล่านี้จะสะท้อนออกมาในลักษณะทางกายภาพ หรือการเจริญเติบโตของชุมชนในระดับเมือง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน เพื่อกิจกรรมของเมืองซึ่งผูกพันกับมหาวิทยาลัยจะเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พักอาศัย, การค้าบริการ, โครงข่ายคมนาคม สาธารณูปโภค สาธารณูปโภค เช่น ถนน รถไฟ การประปา ไฟฟ้า สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ระบบเศรษฐกิจ สังคมของเมืองที่มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ได้ เปลี่ยนและมีรูปร่างในการพัฒนากิจกรรมต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์กับพื้นที่ ชนบทรอบนอกโดยให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสังคม แม้กระจายไปยังพื้นที่อื่นๆ จึงเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจน

๑. ผลกระทบด้านการใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินโดยพิจารณา จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าในช่วงปี ๒๕๐๔-๒๕๑๔ มีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่าทิศทางการขยายตัวของเมือง จากปี ๒๕๐๔ จะขึ้นไปทางทิศเหนือ และลงมาทางทิศใต้ของเมือง ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปาดธานี ตามแนวถนนอุดมวิทย์ ต่อลงมาตามถนนกะลาหอย ๕ แนวถนนนาเกลือ ต่อลงมาตามแนวถนนยะรัง เชื่อมต่อกับแนวถนนต่างๆ ในบริเวณศูนย์กลางเมืองเดิม และเมื่อพิจารณาถึงการใช้ที่ดินที่มีการปลูกสร้างอาคาร เพื่อการค้าและอุตสาหกรรมเมื่อปี ๒๕๑๔ (ดูตารางที่ ๔.๑๒ ประกอบ) จะเห็นว่ายังอยู่ในปริมาณเนื้อที่น้อย เมื่อเทียบกับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ทั้งหมด เนื่องจากว่า เวลาถึงกลาง ไม่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจการพัฒนาศักยภาพ ที่เข้ามากระตุ้นให้เกิดขยายตัว ฉะนั้นการเติบโตของเมือง ที่เกิดขึ้น ในบริเวณดังกล่าว จึงเป็นการเติบโตตามแนวโน้มปกติของเมือง

ส่วนการขยายตัวของเมืองด้านตะวันตก มีทิศทางการขยายตัวออกไปทางทิศตะวันตกตามแนวถนนมะรุต และหนองจิก และเลี้ยวขึ้นไปทางทิศเหนือ ตามแนวถนนเจริญประดิษฐ์ ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งมหาวิทยาลัย การเติบโตของเมืองบริเวณนี้กล่าวได้ว่าส่วนหนึ่ง เป็นผลมาจากการเป็นศูนย์ราชการ และสถานศึกษา ได้แก่ บริเวณถนนเคซา ต่อกับถนนหนองจิก ทำให้เกิดการอพยพของแรงงานในศูนย์ราชการ และอพยพเข้าเพื่อการศึกษา ของนักเรียน (ดูแผนที่ ๔.๓ ประกอบ) เมื่อพิจารณา จากแผนที่ การใช้ที่ดิน ปี ๒๕๑๔ จะเห็นว่า ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณดังกล่าวประกอบด้วย บริเวณ ราชการ, สถานศึกษา และที่พักอาศัยเป็นหลัก

ส่วนการขยายตัวของบริเวณถนนเจริญประดิษฐ์ เป็นผลมาจากกการตั้งมหาวิทยาลัย ทั้งหมด เนื่องจากในปี ๒๕๐๔ ซึ่งเป็นปีก่อนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนั้น บริเวณนี้เป็นบริเวณพื้นที่สวนมะพร้าวและที่ว่าง

สำหรับอัตราการเพิ่มของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีการปลูกสร้างอาคารในช่วงเวลา ๑๔ ปี เฉพาะฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิตตานี มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ๒๕๐.๕ ไร่ จากปี ๒๕๐๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๘.๗๑ เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖.๔๔ ต่อปี และเป็นการขยายตัวของบริเวณพักอาศัยมากที่สุด คือ ร้อยละ ๔๒.๗๑ เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๐๔ ต่อปี รองลงมาได้แก่ ของสถาบันการศึกษา และสถาบันราชการ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๖.๐๗ และ ๑๑.๘ ตามลำดับ

ในช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๖ (พิจารณา แผนที่ ๑๖ และตาราง ๔.๑๒ ประกอบ) จากแผนที่ ๑๖ จะเห็นว่าทิศทางการขยายตัวของพื้นที่ ปลูกสร้างอาคารของเมือง ยังคงเป็นไปในบริเวณ และมีทิศทางเดียวกัน เมื่อปี ๒๕๑๔ แต่ในปี ๒๕๒๖ นี้ การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร ภายในเขตชุมชน จะเป็นการเพิ่มความแออัดมากยิ่งขึ้น ตามแนวแกนหลักของเมืองที่กล่าวแล้ว เช่น ฝั่งตะวันออก ตามแนวถนนอุทมนวิที คือ ถนนกะลาหอบ, ถนนนาเกลือ ค่อยลงมาตามถนนยะรัง และฝั่งตะวันตก ตามแนวถนนมะกรูด, หนองจิก, โรงเหล้า, ขึ้นไปทางเหนือ ตามแนวถนนปากน้ำและถนนเจริญประดิษฐ์นอกจากนี้ในช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๖ นี้ ขอบเขตของการขยายตัวของพื้นที่ ปลูกสร้างอาคารได้เริ่มขยายตัว ออกไปนอกเขตชุมชนมากขึ้นแต่ยังอยู่ในทิศทางเดิม คือ บริเวณถนนหนองจิก และถนนมะกรูด ออกไปทางตะวันตกของเมืองในฝั่งตะวันตก และบริเวณถนนนาเกลือขยายออกนอกเขตชุมชนขึ้นไปทางเหนือ จนครบบริเวณท่าเทียบเรือ ซึ่งเป็นเขตที่อยู่ในโครงการพัฒนาบริเวณอุตสาหกรรม (ตามแผนพัฒนา เมืองรองในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕) และบริเวณถนนยะรัง ลงมาทางทิศใต้ของเมือง ขยายออกไปนอกเขตเมือง ไปตามถนนหลวงเชื่อมจังหวัดปัตตานี-ยะลา

สำหรับอัตราการเพิ่มของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ที่มีการปลูกสร้างอาคารในเมือง ในช่วงเวลา ๗ ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจากปี ๒๕๑๕ เป็นเนื้อที่ ๘๖๔.๔๔ ไร่หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๖๕.๖๔ เป็นการขยายตัวของบริเวณพักอาศัยมากที่สุด คือ เพิ่มขึ้นเนื้อที่เท่ากับ ๗๓๔.๘๖ ไร่จากปี ๒๕๑๕ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗๕.๕๑ ของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด จัดเป็นประเภทการใช้ที่ดินใช้พื้นที่ปลูกสร้างมากที่สุด และมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากที่สุดด้วย

สรุปได้ว่าการขยายตัวและทิศทางการขยายตัวของ การใช้ที่ดินที่มีการปลูกสร้างอาคารของชุมชนเมืองปัตตานีในช่วง ๒๕๐๔-๒๕๒๖ เป็นการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้าง

การใช้ที่ดินที่มีการปลูกสร้างอาคาร ได้แก่ บริเวณพักอาศัย , บริเวณการค้า , บริเวณอุตสาหกรรม , บริเวณโกดังเก็บสินค้า , บริเวณสถาบันราชการ , บริเวณสถานศึกษา, บริเวณศาสนาสถาน และบริเวณสาธารณูปการ

การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2505

การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2519

การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2526

ทิศทางการขยายตัวของเมือง

แผ่นที่ 16

แผนผังการขยายตัวของเมือง

มาตราส่วน 1:16,000

จากบริเวณหักอากัยมากที่สุด และใช้พื้นที่มากที่สุด คือ ๔๔๔.๔๔ ไร่ (เฉพาะฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ) โดยในระยะแรกเป็นการเติบโตในลักษณะ ของการเพิ่มความแออัดขึ้น เชื่อมโยงบริเวณต่าง ๆ ในศูนย์กลางเมืองเดิมใช้คือเนื่องกับจนเดิมพื้นที่ และในช่วงระยะหลังการเติบโตของเมือง จะเริ่มขยายออกจากศูนย์กลางเมืองออกไป ตามแนวถนนโดยเฉพาะ แนวถนนที่เชื่อมต่อไปยังชุมชนอื่นได้แก่แนวถนนหนองจิก ออกไปยังชุมชนในจังหวัด และชุมชนเมืองหลัก สงขลา - หาดใหญ่ แนวถนนยะรัง ออกไปยังชุมชนในจังหวัด และเชื่อมกับจังหวัดยะลา แนวถนนรามโกมุท ออกไปยังชุมชนในจังหวัดและจังหวัดนราธิวาส ซึ่งสาเหตุของการขยายตัวออกไปนอกเขตเมืองนั้น ประการสำคัญ เนื่องจากความแออัดในบริเวณศูนย์กลางเมือง เพราะชุมชนเมืองปัตตานี มีเนื้อที่เพียง ๔.๗๔ กม^๒ เท่านั้น ส่วนการขยายตัวออกไปนอกเขตชุมชน ตามแนวถนนนาเกลือ ถนนโรงเหล้าสาย ๔ และถนนเจริญประดิษฐ์ นั้น มีสาเหตุต่าง ๆ กันคือ บริเวณถนนนาเกลือ เป็นผลมาจากการพัฒนาพื้นที่บริเวณท่าเรือ และแหล่งอุตสาหกรรม เนื่องจากแผนพัฒนาเมืองรองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๔ ส่วนถนนโรงเหล้า สาย ๔ เนื่องจากการขยายตัวของศูนย์ราชการแห่งใหม่ ซึ่งในอนาคตคาดว่าจะมีการขยายตัวออกไปทางด้านนี้ เพิ่มมากขึ้น และสำหรับถนนเจริญประดิษฐ์ เป็นผลมาจากการสร้างมหาวิทยาลัยโดยตรง และกล่าวได้ว่า การตั้งมหาวิทยาลัย เป็นการเปิดพื้นที่พัฒนา ในบริเวณนี้ทั้งหมด

ทั้งนี้ เนื่องจากการตั้งมหาวิทยาลัย เป็นการเปิดพื้นที่พัฒนาในบริเวณนี้ทั้งหมดและที่เป็นผลกระทบจากมหาวิทยาลัยนั้น สามารถพิจารณาเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ได้ดังต่อไปนี้คือ

๑. เนื่องจากกิจกรรมด้านหักอากัยของประชากรมหาวิทยาลัย ได้แก่

- นักศึกษา จำนวน ๒,๔๐๐ คน จะหักอากัยในที่หักของมหาวิทยาลัยจำนวน ๔๐๔ คน (ซึ่งไม่มีบทบาทต่อชุมชนเมือง) และนักศึกษาที่หักนอกมหาวิทยาลัย ในที่หักของเอกชน จำนวน ๑,๔๕๖ คน ในจำนวนนี้เป็นนักศึกษามุสลิมประมาณ ร้อยละ ๔ เท่ากับ ๗๔ คน ฉะนั้น เมืองจะต้องจัดหาที่หักอากัยให้นักศึกษาที่เหลือ ๑,๔๒๑ คนในปี ๒๕๒๗ และเพิ่มจากปี ๒๕๒๔ คือ ๑,๑๐๔ คน เท่ากับ ๓๑๒ คน (ปี ๒๕๒๔ มีนักศึกษา ๑,๔๗๔ คน หักในที่หักของมหาวิทยาลัย ๓๐๗ คน หักนอกมหาวิทยาลัย ๑,๑๖๔ คน เป็นมุสลิม ๔๔ คน (๔%))

- บุคลากร หมายถึง อาจารย์ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ในปี ๒๕๒๔ มีจำนวน ๔๔๑ คน หักนอกมหาวิทยาลัย ๓๐๗ คน แต่ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ เป็นผู้มีภูมิลำเนาปัตตานีจึงน่าจะมีผลต่อการสร้างที่หักอากัยน้อย

๒. เนื่องจากกิจกรรมด้านการขนส่งสาธารณะ ได้มีการขยายเส้นทางคมนาคมขนส่งโดยเฉพาะ

ถนนเจริญประดิษฐ์ ที่เชื่อมค่อมมหาวิทยาลัยกับชุมชนเมือง

- มีการใช้พาหนะ ทั้งพาหนะส่วนตัวและพาหนะสาธารณะ ซึ่งจำแนกตามกลุ่มประชากร มหาวิทยาลัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระขนส่งของชุมชนเมือง

ก. นักศึกษา

- มีการใช้การสัญจรคิดต่อระหว่างมหาวิทยาลัยกับตัวเมือง โดยใช้จักรยาน ๒ ล้อมากที่สุดถึง ร้อยละ ๘๖* ทั้งนี้ เมื่อคิดจากจำนวนนักศึกษาทั้งหมด ๒,๔๐๐ คน จะเป็นผู้ใช้จักรยานถึงประมาณ ๒,๓๐๐ คัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกิจกรรม ชื้อขาย,ซ่อม,สร้าง รถจักรยานภายในตัวเมือง

- นักศึกษาที่เหลือร้อยละ ๔ ใช้รถโดยสารเล็กและจักรยานยนต์

ข. บุคคลากร

จากจำนวนบุคคลากร ทั้งหมด ๔๔๑ คน ใช้การเดินทางด้วยจักรยานยนต์ ร้อยละ ๔๔ เท่าเท่ากับ ๒๕๒ คน ซึ่งข้อมมีส่วนสนับสนุนต่อกิจการ การซ่อม-ซื้อ-ขายแลกเปลี่ยนรถจักรยานยนต์

และอีกร้อยละ ๒๓ เท่ากับ ๑๒๔ คน เดินทางโดยรถโดยสารเล็กอีกร้อยละ ๒๐ หรือ ๑๐๔ คนใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ส่วนที่เหลือใช้วิธีอื่น ๆ เช่น อาศัยรถเพื่อน เป็นต้น เมื่อรวมการใช้บริการรถโดยสาร เล็กภายในเมือง ของนักศึกษาและบุคคลากรเป็นประมาณ ๒๒๑ คน ซึ่งจากแบบสอบถาม เฉลี่ยแล้วจะมีการเดินทางคนละประมาณ ๒-๓ ครั้งต่อสัปดาห์ ดังนั้นจะเป็นจำนวนเที่ยวที่ใช้บริการทั้งหมดประมาณ ๔๔๒-๖๖๓ ครั้ง ต่อสัปดาห์ หรือคิดเป็นจำนวนเที่ยวได้ประมาณ ๔๔๔-๑,๓๒๖ เที่ยวต่อสัปดาห์ (แต่ละคนเดินทางไปและกลับรวม ๒ เที่ยว/คน) เมื่อคิดค่าโดยสารคนละ ๓ บาทต่อเที่ยว จะเป็นเงินทั้งสิ้น ๒,๖๔๒-๓,๙๗๘ บาท/สัปดาห์ หรือประมาณ ๑๐,๖๐๔-๑๔,๔๑๒ บาท/เดือน ซึ่งเงินจำนวนนี้ก็คือรายได้ที่ตกแก่ชุมชนเมืองทางหนึ่ง

ค. การขยายตัวของการใช้ที่ดิน

มหาวิทยาลัยจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดินโดยเฉพาะในเรื่องที่พักอาศัยของเอกชนที่สร้างสำหรับนักศึกษาที่ต้องพักนอกมหาวิทยาลัย อาคารพักอาศัยเหล่านี้ขยายตัวอยู่บริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัย เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้เกิดกิจกรรมการใช้ที่ดินขยายตัวตามแนวถนนเจริญประดิษฐ์ (ซึ่งตัดใหม่ เชื่อมมหาวิทยาลัยกับเมือง) อันได้แก่อาคารพาณิชย์กับหอพักและที่พักอาศัยทั่วไป ที่ขยายตัวออกจากบริเวณมหาวิทยาลัย และที่พักอาศัยทั่วไปที่เข้ามาสร้างอยู่บริเวณนี้ เมื่อมีการเปิดพื้นที่บริเวณนี้ หลังการตั้งมหาวิทยาลัยแล้ว จากการแล้วนับจำนวนอาคารประเภทต่างที่เกิดขึ้นตามแนวถนนเจริญ - ประดิษฐ์ เมื่อปี ๒๕๒๖** ปรากฏว่า มีอาคารประเภทต่างเกิดขึ้นจำนวนทั้งสิ้น ๔๒๔ หน่วย แยกเป็น

* ผลจากการสำรวจภาคสนาม เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๖

** จากแผนที่สำรวจเพื่อการวางผังเมืองปัตตานี พ.ศ. ๒๕๒๖ ของสำนักผังเมือง

ประเภทได้ คือ อาคารหักอาศัย ๓๗๑ หน่วยหรือร้อยละ ๘๖.๗ ของอาคารที่เกิดขึ้นบริเวณนี้ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อาคารพาณิชย์-หักอาศัย ๓๔ หน่วยหรือร้อยละ ๗.๔ และอาคารพาณิชย์ ๒๓ หน่วยหรือร้อยละ ๕.๔ ตามลำดับ ซึ่งกล่าวได้ว่าอาคาร เหล่านี้เกิดขึ้นจากการตั้งมหาวิทยาลัยโดยตรงเนื่องจากพื้นที่เดิมก่อนตั้งมหาวิทยาลัยจะเป็นที่ว่างและสวนมะพร้าว

นอกจากนี้ผลกระทบอีกประการหนึ่งต่อการขยายตัวของการใช้ที่ดินบริเวณนี้ คือส่งผลให้ ราคาที่ดินสูงขึ้น คือจากปี ๒๕๒๑ ที่ดินในเขตตำบลสุระนิแลดัดถนนเจริญประดิษฐ์ ตั้งแต่เขตตำบลสระบัวถึงวงเวียนหน้ามหาวิทยาลัย ลึกจากริมถนนเข้าไปข้างละ ๓๐ เมตรราคาเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ ๖๕๐,๐๐๐ บาท* ครั้งถึงปี ๒๕๒๔ที่บริเวณเดียวกับมีราคาเพิ่มขึ้นเป็นไร่ละ ๘๒๐,๐๐๐ บาท เห็นได้ว่าเป็นผลกระทบประการหนึ่งของการตั้งมหาวิทยาลัย

* ที่มา: อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินบริเวณพื้นที่รอมหาวิทยาลัยในช่วงปี

พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๔

หน่วย ตารางวา/บาท

บริเวณ	พ.ศ. ๒๕๒๑	พ.ศ. ๒๕๒๔	การเปลี่ยนแปลงจำนวน
จุดที่ ๑	๑๗๐๐	๒๐๕๐	๓๕๐
จุดที่ ๒	๔๐๐	๖๐๐	๒๐๐
จุดที่ ๓	๒๕๐	๓๐๐	๕๐
ความแตกต่าง ระหว่างจุดที่๑กับ๒	๑๓๐๐	๑๔๕๐	
ความแตกต่าง ระหว่างจุดที่๒กับ๓	๒๕๐	๓๐๐	
ความแตกต่าง ระหว่างจุดที่๑กับ๓	๑๔๕๐	๑๗๕๐	

ที่มา : ที่ดินจังหวัด จังหวัดปทุมธานี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่แสดงการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินในบริเวณพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๔ จะเห็นว่า พื้นที่ที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย คือบริเวณจุดที่ ๑ (ที่ดินตามถนนเจริญประดิษฐ์นับตั้งแต่ตำบลสะพานวังไปจนถึงวงเวียนหน้ามหาวิทยาลัย) จะมีราคาที่ดินสูงที่สุดคือ ๑๗๐๐ บาท/ตารางวา ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และ ๒๐๕๐ บาท/ตารางวา ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ส่วนบริเวณที่อยู่อาศัยไกลมหาวิทยาลัยออกไป คือ บริเวณจุดที่ ๒ (ที่ดินติดถนนหนองจิกนับตั้งแต่เขตตำบลสะพานวังไปจนถึงสะพานที่๒) และบริเวณจุดที่ ๓ (ที่ดินบริเวณถนนมะรุค) จะมีราคาที่ดินต่ำลงตามลำดับ นอกจากนี้ราคาที่ดินในบริเวณจุดที่ ๑ ซึ่งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจุดที่ ๓ ซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลที่ไกลออกไป จากความแตกต่างของราคาที่ดินสูงกว่าในบริเวณจุดที่ ๑ และจุดที่ ๒

การเปลี่ยนแปลงของราคาที่ดินในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๔ ในบริเวณจุดที่ ๑ ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินสูงสุด

สรุป ราคาที่ดินจะเปลี่ยนแปลงไปตามระยะทางที่ห่างจากมหาวิทยาลัยโดยราคาที่ดินในบริเวณใกล้มหาวิทยาลัยโดยรอบจะมีราคาสูงที่สุดและ ต่ำลงตามลำดับ นั่นคือเป็นผลจากอิทธิพลของมหาวิทยาลัยที่มีต่อราคาที่ดิน

ผลกระทบทางด้านกายภาพต่อการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดิน (ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๔) จากการศึกษาเปรียบเทียบราคาที่ดิน ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยกำหนดให้มีศูนย์กลาง ๒ ศูนย์กลาง ในรัศมี ๑ กิโลเมตร คือ ราคาที่ดินนอกศูนย์กลางชุมชนเมืองปัตตานี กับราคาที่ดินนอกศูนย์กลางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จากการศึกษาพบว่า ในช่วงระยะเวลา ๔ ปี ราคาที่ดินในชุมชนเมืองปัตตานี ราคาที่ดินเฉลี่ยต่อตารางวายังคงมีราคาสูง คือ ราคาที่ดินในปี ๒๕๒๑ ราคาสูงสุด คือ ตารางวาละ ๗,๐๐๐ บาท เพิ่มเป็นราคาตารางวาละ ๑๐,๐๐๐ บาท ในปี ๒๕๒๔ เนื่องจากการเป็นย่านการค้า และพาณิชยกรรมของเมือง ส่วนราคาที่ดินรอบนอกมีระดับราคาตกลงไปตามลำดับ สำหรับราคาที่ดินในรอบศูนย์กลางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่าที่ดินที่อยู่ในเขตต่อเนื่องมหาวิทยาลัยบนเส้นทางคมนาคมสายหลัก (ถนนเจริญประดิษฐ์) จะมีราคาที่ดินสูงขึ้น คือ เพิ่มจากตารางวาละ ๑,๗๐๐ บาท ในปี ๒๕๒๑ เป็นตารางวาละ ๒,๐๕๐ บาท ในปี ๒๕๒๔ และเป็นที่น่าสนใจเกตุว่า พื้นที่รอบนอกเขตรัศมี ๑ กิโลเมตร จะเป็นพื้นที่ที่มีราคาต่ำรวมทั้งบริเวณจุดตัดของรัศมีของศูนย์กลางทั้งสองด้วย (ดูแผนที่แสดงราคาที่ดิน ปี พ.ศ. ๒๕๒๑, ๒๕๒๔)

พื้นที่ (ไร่)

แผนภูมิที่ 4.7 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณ
ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำมีตธานี
พ.ศ. 2505 , 2519 , 2526

ปลูกสร้างอาคาร
ที่สวนป่า

400

300

200

100

0

2505

2519

2526

สถานศึกษา

ราชการ

พาณิชย์กรม

อุตสาหกรรมและค้ำจุนดิน

ศาสนา

สาธารณูปโภค

พ.ศ.

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 พื้นที่การใช้ที่ดินชุมชนเมืองบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปัตตานีใน ๓ ช่วงปี

คือ ๒๕๐๔ ๒๕๑๔ และ ๒๕๒๖

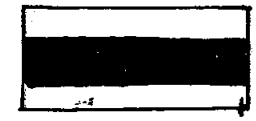
ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. ๒๕๐๔	๒๕๑๔	๒๕๒๖
	เนื้อที่(ไร่)	เนื้อที่(ไร่)	เนื้อที่(ไร่)
บริเวณราชการ	๓๐.๔	๔๔	๑๑๐
บริเวณสถานศึกษา	๕๖.๖	๒๔๑	๓๒๔
บริเวณพาณิชยกรรม	-	๑๐	๒๔
บริเวณศาสนสถาน	๒๓	๒๓	๓๐
บริเวณอุตสาหกรรม	-	๔.๗๔	๒๔
โกดังเก็บสินค้า	-	-	-
สาธารณูปโภค	๒.๒	๔.๗๔	๔.๗๔
บริเวณพักผ่อน	๑๔๔	๒๐๔.๔	๖๑๒.๔๔

ที่มา : จากการวัดพื้นที่ของแผนที่การใช้ที่ดิน

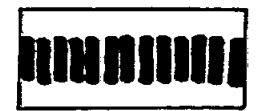
จากแผนภูมิที่ 4.7 และตารางที่ 4.3 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปัตตานี ใน ๓ ช่วงปี พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยสูงสุด คือ ๔๔๔.๔๔ ไร่ รองลงมาได้แก่สถานศึกษา สถาบันราชการ และ พาณิชยกรรม มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่เพิ่มขึ้นประมาณ ๒๒๔.๔ ๗๔.๔ และ ๑๔ ไร่ตามลำดับ ซึ่งน่าจะกล่าวได้ว่า การเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยเกิดเนื่องมาจากสถานศึกษา และ สถาบันราชการ อันเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญของการใช้ที่ดินบริเวณฝั่งตะวันตก

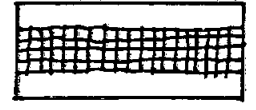
แผนที่ ที่

> 5,000

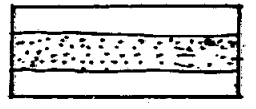
1,000 - 1,500

400 - 1,000

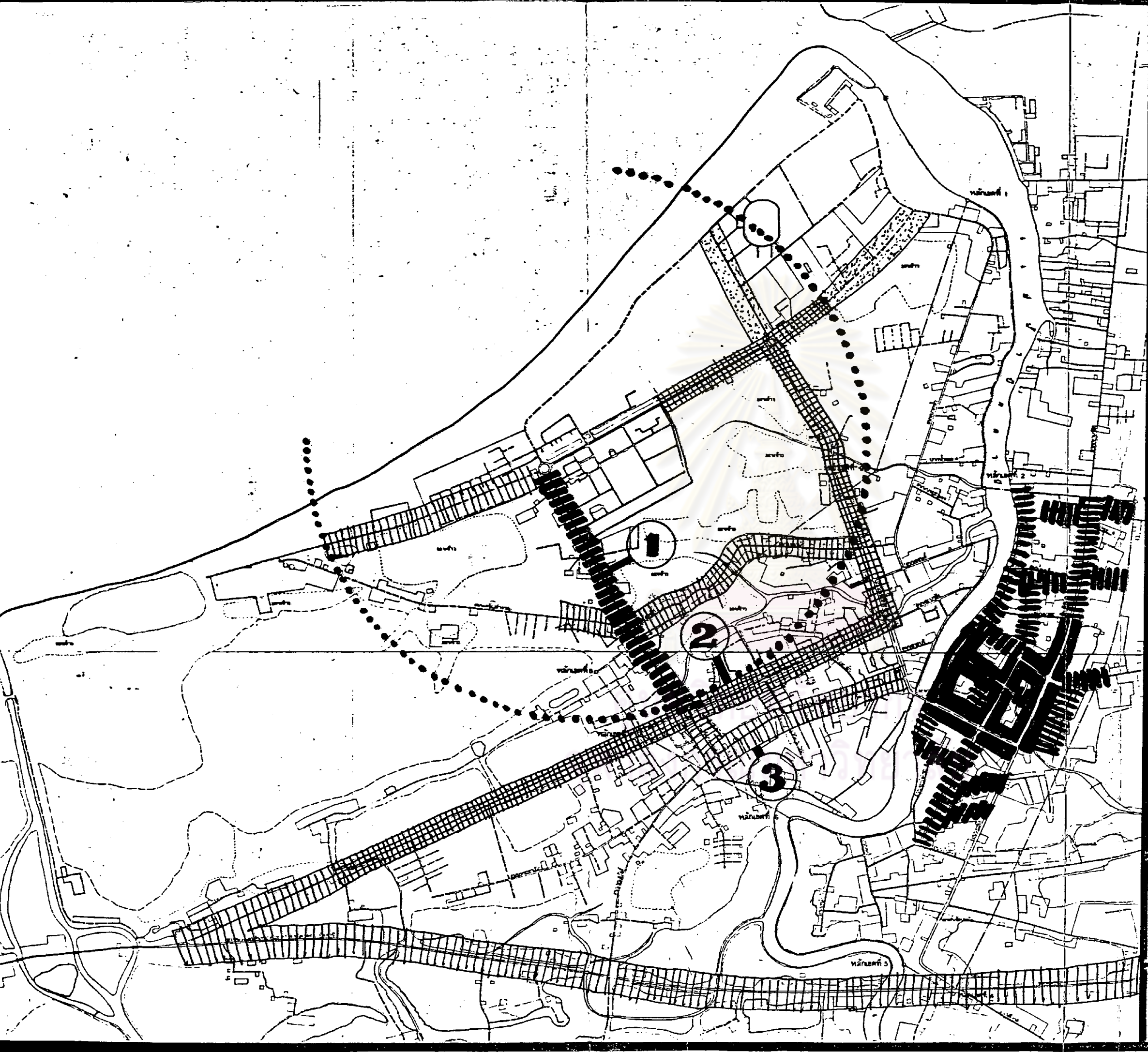

100 - 400

< 100

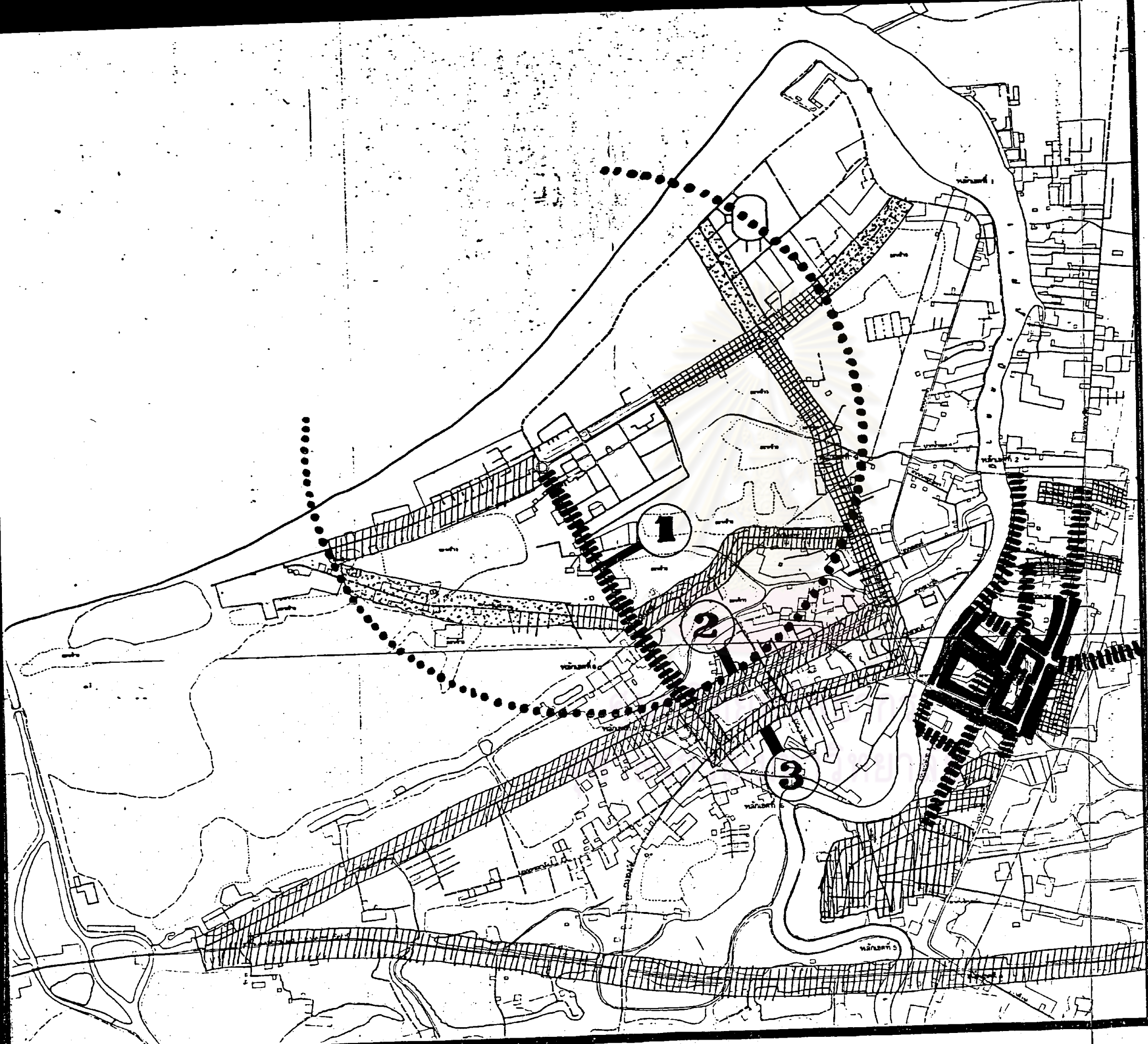
หน่วย : บาท/ตารางวา

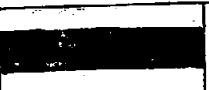

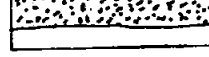
แสดงราคาที่ดิน ปี 2521

มาตราส่วน 1:16,000

แผนพื้นที่

	> 7,500
	2000 - 7500
	600 - 2000
	200 - 600
	< 200

หน่วย : บาท / ตารางวา

แสดงราคาที่ดิน พ.ศ.2525

มาตราส่วน 1:16,000

๔.๖ การคาดประมาณแนวโน้มและผลกระทบในอนาคต

การคาดประมาณแนวโน้มในอนาคตได้ในปี พ.ศ.๒๕๓๔ เป็นปีเป้าหมาย เพราะเป็นปีสิ้นสุดแผนพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งปัจจุบันยังคงอยู่ในระหว่างการร่างทำแผนโครงการต่าง ๆ ยังไม่มีความแน่นอน การคาดประมาณจึงใช้วิธีที่มีการใช้บ่อยแพร่หลาย คือ ตามแนวโน้มจากอดีตทั้งด้านประชากรมหาวิทยาลัย และความต้องการด้านที่อยู่อาศัย การบริการเครื่องอุปโภคบริโภค และแรงงานที่จะเกิดเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเพิ่มของประชากรมหาวิทยาลัย

ขอบเขตการประมาณแนวโน้มและผลกระทบ เริ่มต้นด้วยการคาดประมาณประชากรมหาวิทยาลัย ทั้งนักศึกษาและบุคลากร ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ประกอบกิจกรรมการงานด้านการศึกษา กิจกรรมการพักอาศัย กิจกรรมการบริโภคอุปโภค กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมการเดินทางติดต่อ อันก่อให้เกิดกิจกรรมตามมาในชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งต้องการพื้นที่รองรับเพิ่มขึ้น ดังนั้น การคาดประมาณแนวโน้ม และผลกระทบในอนาคต ปี ๒๕๓๔ จะกล่าวถึงด้านต่าง ๆ คือ

๔.๖.๑ ประชากร - การคาดประมาณประชากรมหาวิทยาลัย

๔.๖.๒ เศรษฐกิจ

๑. การคาดประมาณความต้องการที่อยู่อาศัยของประชากรมหาวิทยาลัยที่เพิ่มขึ้นในชุมชน เมือง
๒. การคาดประมาณความต้องการแรงงานในชุมชนที่จะเกิดขึ้น เนื่องจาก การสร้างงานในมหาวิทยาลัย

๔.๖.๓ สังคม - การคาดประมาณจำนวนนักศึกษาในท้องถิ่นที่มีโอกาสเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย

๔.๖.๔ กายภาพ - การคาดประมาณความต้องการกำลังรองรับกิจกรรมด้านที่อยู่อาศัยของพื้นที่ (ที่เกี่ยวข้อง) ของชุมชน

๔.๖.๑ ค่านประชากร

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตจากอิทธิพลมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

๑. จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักศึกษา บุคคลากร และ ประชากรทั้งหมดในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๖ พบว่า แนวโน้มจำนวนนักศึกษามีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๔.๕๗ ต่อปี บุคคลากรมีอัตรา การเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ ๑๑.๕๓ และประชากรทั้งหมดมีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ ๑๓.๕๒ และจากการคาดประมาณในอนาคตในช่วงสิ้นสุดแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฉบับที่ ๖ คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จะมีจำนวนนักศึกษาประมาณ ๔,๒๐๒ คน บุคคลากรประมาณ ๑,๓๐๗ คน และประชากรในมหาวิทยาลัยทั้งหมดประมาณ ๕,๕๐๙ คน

จากการศึกษาแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตดังกล่าว สามารถ ที่จะทราบถึงปริมาณของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ในกรณีของนักศึกษาซึ่งในปัจจุบันนักศึกษา ร้อยละ ๔๔ ของนักศึกษาทั้งหมดต้องพักอยู่นอกมหาวิทยาลัย ดังนั้น ในอนาคตคือ ปีพ.ศ. ๒๕๓๔ จะมีจำนวนนักศึกษาที่ต้องพักอยู่นอกมหาวิทยาลัย ประมาณ ๒,๔๗๔ คน ในบทบาทของชุมชนเมือง จะต้องเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้น ในส่วนของบุคคลากรในปัจจุบันที่พักอาศัยอยู่นอก มหาวิทยาลัยมีร้อยละ ๔๖.๗ และในสัดส่วนนี้เป็นคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปัตตานีร้อยละ ๕.๕ ดังนั้นบุคคลากรที่พักอาศัยอยู่นอกมหาวิทยาลัยที่จะมีผลต่อที่พักอาศัยจริง ๆ มีเพียงร้อยละ ๑๔.๒ คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ บุคคลากรที่พิกนอกมหาวิทยาลัยมีประมาณ ๑๕๔ คน

สรุป จากแนวโน้มของจำนวนนักศึกษาและบุคคลากรที่เพิ่มขึ้นในอนาคตจะมีผล กระทบต่อบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมือง ในการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับด้านที่อยู่อาศัย

๒. จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสถานประกอบการค้า - บริการ ในช่วง ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๖ พบว่าสถานประกอบการค้าบริการมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นใน

*
จากแบบสอบถาม

อัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๔.๔๔ ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มที่สูง และในอนาคตสถานประกอบการค้า - บริการ จะเพิ่มขึ้นประมาณ ๑,๔๖๔ ราย เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มของจำนวนนักศึกษา บุคคลากร กับแนวโน้มของสถานประกอบการค้าแล้วจะเห็นว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของสถานประกอบการค้า - บริการ มีแนวโน้มที่สูงขึ้นมาก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า จำนวนนักศึกษาและบุคคลากร ในมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อการเพิ่มของสถานประกอบการค้า - บริการ ส่วนหนึ่งเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.๒/1

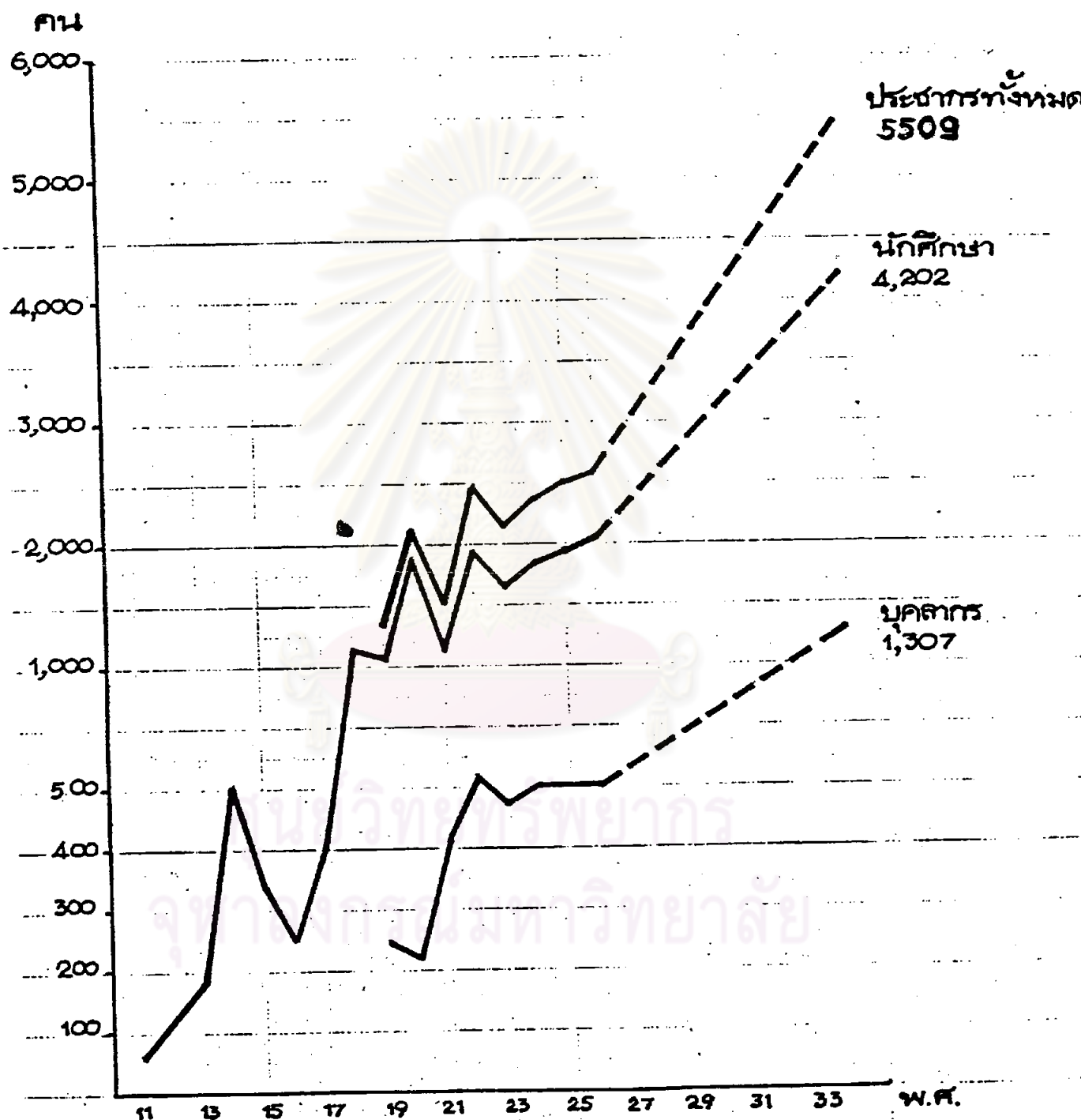
แสดงจำนวนนักศึกษา บุคคลากร ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๒๖

ปี พ.ศ.	นักศึกษา (๑)	บุคคลากร (๒)	ประชากรทั้งหมด ๓ = ๑+๒
พ.ศ. ๒๕๑๑	๖๓		
พ.ศ. ๒๕๑๒	๑๒๗		
พ.ศ. ๒๕๑๓	๑๘๑		
พ.ศ. ๒๕๑๔	๕๑๒		
พ.ศ. ๒๕๑๕	๓๔๓		
พ.ศ. ๒๕๑๖	๒๕๗		
พ.ศ. ๒๕๑๗	๔๐๑		
พ.ศ. ๒๕๑๘	๑,๑๔๗		
พ.ศ. ๒๕๑๙	๑,๐๙๙	๒๕๐	๑,๓๔๙
พ.ศ. ๒๕๒๐	๑,๙๐๔	๒๑๑	๒,๑๑๕
พ.ศ. ๒๕๒๑	๑,๑๒๔	๔๑๓	๑,๕๔๗
พ.ศ. ๒๕๒๒	๑,๙๒๖	๕๕๑	๒,๔๗๗
พ.ศ. ๒๕๒๓	๑,๖๖๑	๔๖๗	๒,๑๒๘
พ.ศ. ๒๕๒๔	๑,๘๕๔	๕๔๑	๒,๓๙๕
พ.ศ. ๒๕๒๕	๑,๙๖๑	๕๔๑	๒,๕๐๒
พ.ศ. ๒๕๒๖	๒,๐๕๕	๕๔๑	๒,๕๙๖
อัตราการเปลี่ยนแปลง โดยเฉลี่ย %/ปี	๑๕.๘๗	๑๑.๕๓	๑๓.๘๒
การคาดประมาณ	๔,๒๐๒	๑,๓๐๗	๕,๕๐๙

ที่มา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แนวโน้มของนักศึกษา, บุคลากร และประชากรทั้งหมด ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ที่มา : จากตารางที่ 4.12 / 1

หมายเหตุ ประชากรทั้งหมดในมหาวิทยาลัยหมายถึง
จำนวนนักศึกษาและบุคลากร.

๔.๖.๒ ค้ำ เศรษฐกิจ

๑. แนวโน้มความต้องการที่อยู่อาศัยของประชากรมหาวิทยาลัย

จากการคาดประมาณประชากรมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งปรากฏมีจำนวนประชากรตามการคาดประมาณดังนี้

- ประชากรนักศึกษาจะมีจำนวน ๔,๒๐๒ คน
- ประชากรบุคคลากรจะมีจำนวน ๑,๓๐๗ คน

ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. ๒๕๒๖) สัดส่วนประชากรมหาวิทยาลัยที่มีที่อยู่อาศัยนอกบริเวณวิทยาเขต มีดังนี้

- นักศึกษามี ๖๓.๖๑% ของนักศึกษาทั้งหมด
- บุคคลากรมี ๕๖.๗๔% ของบุคคลากรทั้งหมด

ถ้าในอนาคต (ปี พ.ศ. ๒๕๓๔) ความสามารถของมหาวิทยาลัยในการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยรองรับความต้องการของนักศึกษาและบุคคลากรได้เท่ากับที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว (สัดส่วนของประชากรมหาวิทยาลัยที่จะต้องการที่พักนอกมหาวิทยาลัยคงเดิม คือ นักศึกษาเท่ากับ ๖๓.๖๑% บุคคลากรเท่ากับ ๕๖.๗๔%) ดังนั้นจะมีความต้องการที่อยู่อาศัยนอกมหาวิทยาลัยในอนาคต ดังนี้

- นักศึกษาจำนวน ๒,๖๗๓ คน
- บุคคลากรจำนวน ๗๔๒ คน

และจะมีคนต้องการที่อยู่อาศัยภายในมหาวิทยาลัย ดังนี้

- นักศึกษาจำนวน ๑,๕๒๙ คน ๓๖.๓๙%
- บุคคลากรจำนวน ๕๖๕ คน ๔๓.๒๕%

๒. แนวโน้มความต้องการแรงงานในชุมชนที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากการ
จ้างงานในมหาวิทยาลัย

จากแนวความคิดตัวทรีที่ Norbert Oppenheim^๑ ที่
นำมาประยุกต์ใช้กับการวางแผนภาคและชุมชนเมือง เพื่อประมาณการจำนวนการจ้างงานที่ควร
เกิดขึ้นจริงในชุมชนดังกล่าวแล้ว ในบทที่ ๒ ในหัวข้อ ๒.๔ นั้น สามารถนำมาประมาณการจ้างงาน
ที่ควรเกิดขึ้นจริงจากจำนวนบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้
ดังนี้

$$\text{จากสูตร } E = \frac{E_p}{1 - \delta}$$

เมื่อ E_p = จำนวนการจ้างงานที่ใส่เข้าไป

$$\delta = \text{สัดส่วนระหว่างจำนวนคณะต่อสาขาวิชาทั้งหมด}$$

$$= \frac{๒}{๑๑} = ๐.๑๘$$

การคาดประมาณจำนวนการจ้างงานในอนาคต

E_p ซึ่งได้จากการคาดประมาณจำนวนบุคลากร ปี พ.ศ. ๒๕๓๔
มีจำนวนเท่ากับ ๑,๓๐๗ คน

$$E = \frac{๑,๓๐๗}{๑ - ๐.๑๘} = \frac{๑,๓๐๗}{๐.๘๒} = ๑,๕๙๔ \text{ คน}$$

สรุปได้ว่า จำนวนบุคลากรในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จำนวน ๑,๓๐๗ คน
นั้น ซึ่งประกอบอาชีพหลักด้านให้บริการการเรียนการสอน จะก่อให้เกิดความต้องการแรงงานใน
ชุมชนเมืองอีก ๑,๕๙๔ คน

¹ Norbert Oppenheim, Applied Models in Urban and Regional Analysis (New Jersey: Prentice-Hall, Inc, 1980.

๔.๖.๓ ด้านสังคม - การคาดประมาณจำนวนนักศึกษาในท้องถิ่นที่มีโอกาส
เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

แนวโน้มและผลกระทบด้านสังคมมีข้อจำกัดมากในการศึกษา เนื่องจาก
เป็นการวัดในเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ และโครงการพัฒนาชุมชนของมหาวิทยาลัยก็ยังมีได้มีการ
ประเมินผลโครงการในการศึกษา จึงพิจารณาผลกระทบด้านสังคมในเชิงของการศึกษา เป็นสำคัญ
โดยพิจารณาถึงผลกระทบโดยตรงของนโยบายมหาวิทยาลัยที่รับนักศึกษาท้องถิ่นอิสลาม เป็นสัดส่วน
๕% ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดที่เปิดรับ และรับนักศึกษาจากภาคใต้ไม่แยกศาสนาอีก ๕๐% ของ
จำนวนนักศึกษาทั้งหมดที่เปิดรับ

จากการประมาณนักศึกษา ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จะมีนักศึกษาจำนวน
๔,๒๐๒ คน จะเป็นนักศึกษามุสลิมเพิ่มขึ้นจำนวน ๒๑๐ คน และเป็นนักศึกษาจากภาคใต้จำนวน
๒,๑๐๑ คน (ตารางที่)

๔.๖.๔ ด้านกายภาพ - การคาดประมาณกำลังรองรับกิจกรรมด้านที่อยู่อาศัย
ของพื้นที่ (ที่เกี่ยวข้อง) ของชุมชน

แนวโน้มและผลกระทบด้านกายภาพนั้น จากแนวโน้มประชากร
มหาวิทยาลัยทั้งนักศึกษาและบุคคลากรที่จะเพิ่มขึ้น ตามอัตราปกติ ๔,๒๐๒ ๑,๓๐๗ = ๕,๕๐๙ คน
ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งก่อให้เกิดปริมาณการจ้างงานตามมาในชุมชนจำนวน ๑,๕๔๔ คน และ
ความต้องการที่พักอาศัย เครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งต้องการพื้นที่รองรับกิจกรรม เหล่านั้น จึงได้ทำ
การศึกษาแนวโน้มและผลกระทบด้านกายภาพในด้านแนวโน้มการขยายตัวของพื้นที่ เพื่อรองรับกิจกรรม
ในอนาคต โดยศึกษาจากกิจกรรมที่พักอาศัย

การศึกษาแนวโน้มในด้านของการขยายตัวของพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมใน
อนาคตดังนี้ คือ

๑. พิจารณาสภาพภูมิศาสตร์

ตาราง ก. จำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปี พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๒๖

ปี	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	จำนวนนักศึกษามุสลิม	จำนวนนักศึกษาภาคใต้
		(๕% ของ นศ.ทั้งหมด)	(๕๐% ของ นศ.ทั้งหมด ตั้งแต่ปี ๒๕๑๕-๒๕๑๙) (๕๐% ของ นศ.ทั้งหมด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๐-๒๕๓๕)
๒๕๑๑	๖๓	๓	๐
๒๕๑๒	๑๒๗	๖	๐
๒๕๑๓	๑๘๑	๙	๐
๒๕๑๔	๔๑๒	๒๖	๐
๒๕๑๕	๓๘๓	๑๙	๑๓๗
๒๕๑๖	๒๕๗	๑๓	๑๐๓
๒๕๑๗	๔๐๑	๒๐	๑๖๐
๒๕๑๘	๑,๑๘๗	๕๙	๔๕๘
๒๕๑๙	๑,๐๘๘	๕๔	๔๔๐
๒๕๒๐	๑,๘๐๔	๙๐	๔๕๒
๒๕๒๑	๑,๑๓๔	๕๗	๕๖๗
๒๕๒๒	๑,๔๒๖	๗๑	๕๖๓
๒๕๒๓	๑,๖๖๑	๘๓	๘๓๑
๒๕๒๔	๑,๘๕๔	๙๒	๘๒๗
๒๕๒๕	๑,๙๖๑	๙๘	๙๘๐
๒๕๒๖	๒,๐๕๕	๑๐๓	๑,๐๒๗
๒๕๓๕	๔,๒๐๒	๒๑๐	๒,๑๐๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒. พิจารณาข้อจำกัดในการขยายตัวของพื้นที่
๓. พิจารณาข้อสนับสนุนในการขยายตัวของพื้นที่
๔. พิจารณาแนวโน้มในการขยายตัวของพื้นที่ เพื่อรองรับกิจกรรม

ในอนาคต

๑. สภาพภูมิศาสตร์

บริเวณที่ศึกษา คือ บริเวณชุมชนเมืองปัตตานี และบริเวณพื้นที่ตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เนื่อง โดยเฉพาะฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปัตตานี พื้นที่เป็นที่ราบ ระดับความลาดเอียง ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น สภาพภูมิศาสตร์จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของชุมชน นั่นคือ ศักยภาพสภาพพื้นที่ตามธรรมชาติเท่าเทียมกันทุกบริเวณ

๒. ข้อจำกัดในการขยายตัวของพื้นที่

ข้อจำกัดในการขยายตัวของพื้นที่ในบริเวณที่ศึกษาประกอบด้วยการใช้ที่ดินที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้แล้ว คือ บริเวณสถานที่ราชการ สถานที่ศึกษา และศาสนสถาน (ดูแผนที่ที่ ๑๔ ประกอบ)

๓. ข้อสนับสนุนในการขยายตัวของพื้นที่

การเข้าถึง (Accessibility) ด้วยถนนเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวทั้งกิจกรรมเศรษฐกิจ และอาคารสิ่งก่อสร้าง ดังปรากฏในแผนที่การใช้ที่ดิน ปี ๒๕๒๕, ๒๕๑๔, และ ๒๕๒๖ ถนนสายสำคัญ คือ ถนนหนองจิก ถนนเจริญประดิษฐ์ ถนนโรงเหล้า ถนนมะกรูด และถนนปากน้ำ

อนึ่ง ราคาที่ดินที่มีราคาสูงขึ้นลดหลั่นลงมาตามระยะห่างจากศูนย์กลางเมือง และมหาวิทยาลัย (ดูแผนที่ ๑๖, ๑๗ ประกอบ) นั้น เป็นได้ทั้งข้อจำกัด (ในกรณีราคาที่ดินสูง) และข้อสนับสนุน (ในกรณีราคาที่ดินต่ำ)

๔. แนวโน้มในการขยายตัวของพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมในอนาคต

จากการพิจารณาเป็นลำดับขั้น จากสภาพภูมิศาสตร์ ข้อจำกัด และข้อสนับสนุน ในการขยายตัวของพื้นที่ เพื่อรองรับกิจกรรมในอนาคต พบว่า ที่ว่างซึ่งเป็นที่ราบที่ปราศจากข้อจำกัด ที่สามารถจะรองรับกิจกรรมได้ในอนาคต ในรัศมี ๑ กิโลเมตร (จากใจกลางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งจะมาชิดแนวพัฒนาการใช้ที่ดินริมถนนหนองจิกพอดิ และอีกด้านจรดชายทะเล และศูนย์ราชการ) จากการวัดพื้นที่พบว่า มีที่ว่างดังกล่าวเป็นพื้นที่ ๒.๔๓๔ ก.ม.^๒

จากผลกระทบที่เห็นได้ชัดจากการมีมหาวิทยาลัยมาตั้งในพื้นที่ คือ ความต้องการ ในที่พักอาศัยจากสัดส่วนนักศึกษา ๖๓.๖๑% และ ๔๖.๗๔% ของบุคคลากร เนื่องจากขีดจำกัดของ ความสามารถในการจัดหาที่พักอาศัยให้ประชากรมหาวิทยาลัยมีจำกัด และประมาณการ ปริมาณความ ต้องการในที่อยู่อาศัย ปี ๒๕๓๔ (นอกมหาวิทยาลัย) ของนักศึกษามี ๒,๖๗๓ คน และของบุคคลากร มี ๗๔๑ คน ซึ่งเป็นจำนวนมากพอสมควร จึงได้ทำการศึกษารูปแบบการขยายตัวของการใช้ที่ดิน เพื่อ อยู่อาศัย (ดังแสดงในแผนที่ ๑๔) โดยมีข้อสรุป ดังนี้

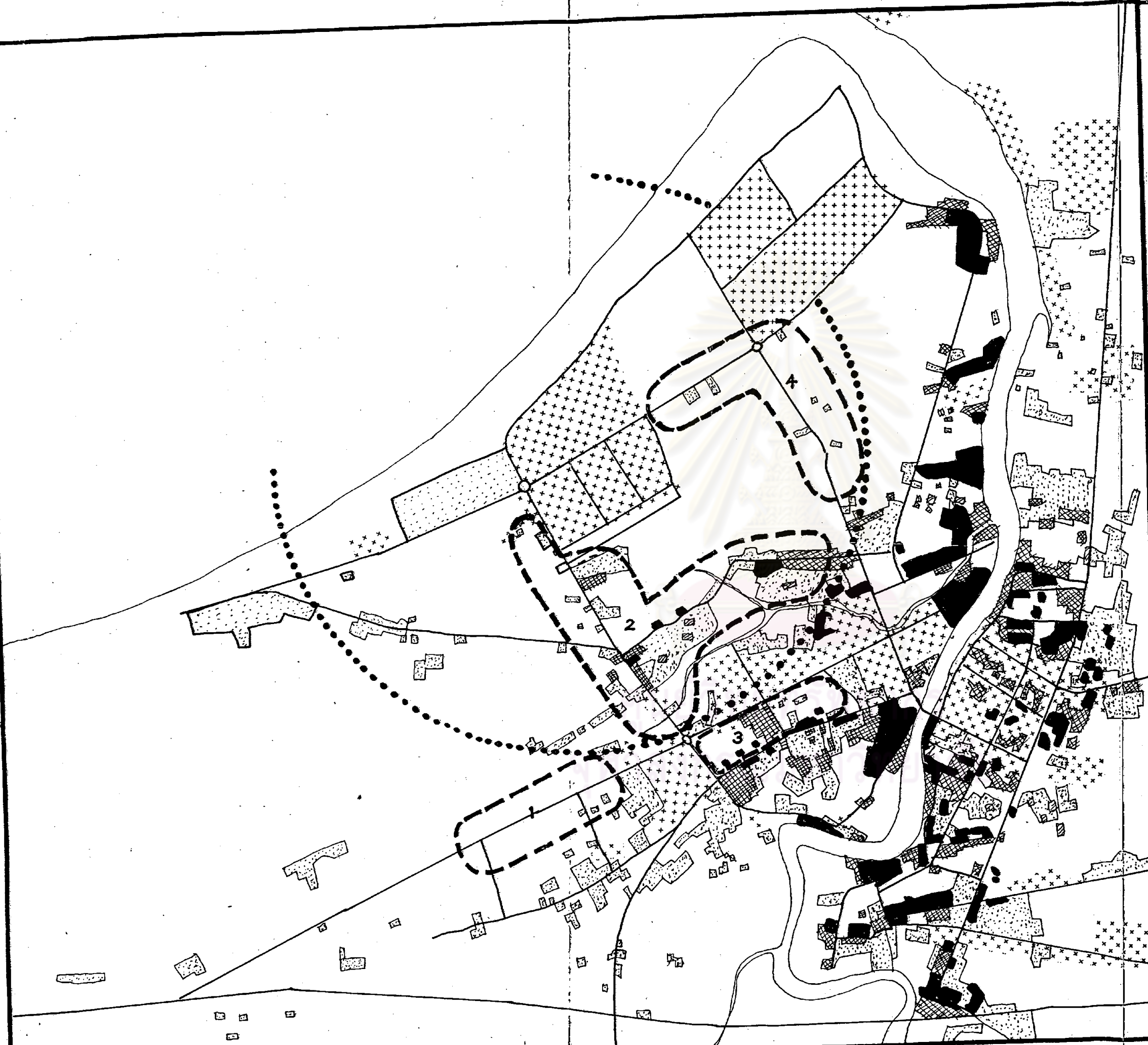
ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ รูปแบบการใช้ที่ดินย่านที่พักอาศัยจะกระจายอยู่บริเวณใน ตัวชุมชน เมืองที่ไม่ห่างจากศูนย์กลางเมืองมากนัก สำหรับฝั่งซ้ายของแม่น้ำปัตตานีจะมีบริเวณย่านพัก อาศัยกระจายไปตามแนวแม่น้ำ และถนนปากน้ำ ถนนสะบารัง เป็นพื้นที่ ๑๔๔ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ บริเวณบ้านพักอาศัยในชุมชน เมืองฝั่งขวาของแม่น้ำปัตตานีจะกระจายตัวในรูปแบบเดิม แต่ห่างจากศูนย์กลาง เมืองมากขึ้น สำหรับฝั่งซ้ายของแม่น้ำจะกระจายตัวไปตามถนนมะกูด ถนนเจริญประดิษฐ์ ถนน โรงเหล้า และถนนปากน้ำ เป็นพื้นที่ ๒๐๔.๕ ไร่* ซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้นกว่าเดิมจาก ปี ๒๕๐๔ ๔๒.๓๖% โดยมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ๓.๐๔% ต่อปี และในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ การกระจายตัว ที่อยู่อาศัยในชุมชนเมืองฝั่งขวาของแม่น้ำจะไกลจากศูนย์กลางชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะขึ้นไปทาง ทิศเหนือ ซึ่งเป็นบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม สำหรับฝั่งซ้ายของแม่น้ำมีการกระจายไปตามถนนกลุ่มเดิม

* จากตารางการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. ๒๕๐๔, ๒๕๑๔ และ ๒๕๒๖ หน้า ๑๔๐.

และมีอาคารสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติม มีความแออัดของอาคารเด่นชัดขึ้น ซึ่งเป็นพื้นที่ ๖๐๒.๔๔ ไร่ เป็นการเพิ่มจากปี ๒๕๑๔ ถึง ๑๔๓.๖๔% คือ มีอัตราเพิ่มเฉลี่ย ๒๗.๖% ต่อปี จากรูปแบบการกระจายตัวของที่พักอาศัยพบว่า ที่อยู่อาศัยจะพยายามเกาะตัวอยู่กับแหล่งกิจกรรมสำคัญ เช่น ใจกลางเมือง บริเวณโรงงาน และเรียงรายไปตามแนวถนน ซึ่งนำไปสู่แหล่งกิจกรรมหลัก เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศูนย์ราชการ คือ ถนนเจริญประดิษฐ์ และถนนโรงเหล้าสาย ก.

ในอนาคตหากข้อพิจารณาการเลือกทำเลที่ตั้ง ยังคงอยู่ในรูปแบบปัจจุบัน คือ อยู่ในบริเวณที่มีการเข้าถึงศูนย์ที่นำไปสู่แหล่งกิจกรรมหลักแล้ว บริเวณที่ ๑ (แผนที่ ๑๔) จะมีโอกาสขยายตัวทางด้านการใช้ที่ดิน โดยเฉพาะที่พักอาศัยต่ำสุด บริเวณที่ ๒ คือ บริเวณถนนเจริญประดิษฐ์ และถนนโรงเหล้าสาย ก. จะมีแนวโน้มการขยายตัวในกิจกรรมดังกล่าวสูงมาก เนื่องจากใกล้แหล่งกิจกรรม และการเข้าถึงศูนย์มาก แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับราคาที่ดิน (แผนที่ ๑๗) ซึ่งมีราคาแพงกว่า บริเวณที่ ๓ จะทำให้โอกาสการขยายตัวของบริเวณที่ ๓ สูงขึ้น เนื่องจากราคาที่ดินต่ำกว่าบริเวณที่ ๒ สำหรับบริเวณที่ ๔ จะมีโอกาสขยายตัวรองรับกิจกรรมสูงเช่นกัน เนื่องจากมีการเข้าถึงสูง ซึ่งนำไปสู่บริเวณศูนย์ราชการ จะเห็นได้ว่า แนวโน้มในอนาคตที่เป็นไปตามสภาพการณ์จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันนั้น ยิ่งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในแนวถนนยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรจะมีมาตรการส่งเสริมและควบคุมให้เกิดการพัฒนาเต็มพื้นที่มากกว่าเรียงรายไปตามถนนเท่านั้น โดยมีหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเข้ามารับผิดชอบ จึงเห็นควรให้มีการขยายเขต เทศบาล ครอบคลุมตำบล รุสะมิแลด้วย เพื่อการวางแผนเตรียมบริการขั้นพื้นฐานอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเทศบาลเองจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของภาษีจากกิจกรรม เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- การใช้ที่ดินที่พักอาศัย 2505
- การใช้ที่ดินที่พักอาศัย 2519
- การใช้ที่ดินที่พักอาศัย 2526
- ข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่
- ไชกสในการขยายตัวของพื้นที่รองรับกิจกรรม ซึ่งมีพ.ท. ในท่าขรศมี 1 กม. เป็นพ.ท. 2.438 กม²

แผนที่ที่ 18

แนวโน้มในการขยายตัวของพื้นที่รองรับกิจกรรม.

มาตราส่วน 1:16,000

